

Výzva konference OVZ 2020: zadávat strategicky v době krize

Pátý ročník Konference odpovědného veřejného zadávání, s podtitulem Role strategického veřejného zadávání při řešení ekonomické krize, se konal 25. listopadu. Kvůli protiepidemickým opatřením se však musel přesunout do online prostředí, do kanceláří a obývacích pokojů prezentujících i účastníků. Záštitu nad akcí tentokrát převzalo Ministerstvo pro místní rozvoj jako gestor zákona o zadávání veřejných zakázek a Úřad pro ochranu hospodářské soutěže.



Mgr. Monika Dobrovodská

Projekt „Odpovědný přístup k veřejným nákupům – Strategické zadávání veřejných zakázek“ MPSV

Navzdory omezením přinesla konference řadu podnětů a informací. V úvodu náměstek sekce politiky a mezinárodních vztahů Ministerstva životního prostředí Vladimír Smrž informoval také o iniciativě MŽP #nakupujme odpovědně, zaměřené na jednotlivce, veřejnou sféru i firmy. V jejím rámci se lze veřejně zavázat ke krokům, které hodlá organizace učinit. I ministerstvo se k některým krokům příkladně zavázalo a jeden z nich – přihlásit se k odpovědnému veřejnému zadávání ve své vnitřní zakázkové směrnici – již realizovalo.

Komplexní přístup k OVZ ve Velké Británii – včetně zákona o sociální hodnotě, toho, co ji tvoří a co motivuje zadavatele k její podpoře – představil Shaun McCarthy, ředitel Action Sustainability. Dále na konkrétním příkladu Letních olympijských her 2012 v Londýně, při nichž se podařilo chudou čtvrť proměnit v prosperující část metropole, ukázal, jak aspekty OVZ v zakázkách zaměřit tam, kde budou nejvíce užitečné, jak je vyvážit a následně i měřit.

Ani v dobách krize, jako je ta současná, nepovažují zadavatelé v Británii za vhodné vracet se k zadávání na nejnižší cenu. Naopak, obecně se uznává, že vyžadovat sociální hodnotu je nyní ještě potřebnější než v ekonomické krizi v roce 2008.

Luděk Niedermayer, poslanec Evropského parlamentu a první místopředseda Hospodářského výboru, vnímá silně potřebu propojení nákupů s udržitelností, efektivností a modernizací společnosti. A protože se současná ekonomická krize nepojí s defektem uvnitř ekonomiky, nepůsobí tato krize a potřeba změny proti sobě, právě naopak. Ani flexibilitu ekonomiky podle něj není radno podceňovat; jakmile bude vytyčen směr a dostatečná poptávka, trh se přizpůsobí.

OVZ v době krize z několika úhlů

V panelové diskusi zazněly názory na využití odpovědného veřejného

zadávání v době krize z několika úhlů pohledu. Podle Tomáše Nidetzského, viceguvernéra ČNB, je z hlediska ekonomy pozitivní, že už ve III. čtvrtletí roku 2020 nastalo oživení. Za odpovědné považuje primárně proticyklické chování, které by mělo zamezit vzniku nerovnováh.

Z hlediska regionálního se Davidovi Koppitzovi z Ministerstva pro místní rozvoj současná situace jeví jako příležitost pro nastartování inovací. Nástroje přitom existují: Recovery and Resilience Facility (RRF) – nástroj pro oživení a odolnost; program REACT-EU, jehož cílem je podpora zotavení z krize v souvislosti s pandemií covid-19; Fond pro spravedlivou transformaci – OP MŽP s využitím Plánů spravedlivé územní transformace; CLLD – nástroj pro komunitně vedený místní rozvoj; ITI – integrované teritoriální investice; Regionální akční plány aj.

Životní prostředí je podle Vladimíra Kočího, děkana Fakulty technologie ochrany prostředí VŠCHT v Praze, náš společný statek, který se pojí nejen se zdroji, nýbrž

Sociální úhel OVZ vnímá Ingrid Štegmanová z MPSV tak, že se primárně soustředí na zájmy lidí, jejich pracovní podmínky a situaci osob znevýhodněných na trhu práce. Například projekt Outplacement Úřadu práce se zaměřuje na pomoc s adaptací těch, kdo mají být propuštěni, a to ještě než k tomu dojde.

i s úrovní a kvalitou života, včetně zdraví a odolnosti lidí. Za této situace by měl stát v první řadě určit pravidla, říci, jak podpořit ekologicky šetrné varianty při nákupech, ale také sám jít příkladem. Výzva pro ekologicky laděné ekonomy zní, zasadit se o zahrnutí negativních environmentálních externalit (dopadů na životní prostředí spojených s výrobou konkrétního zboží) do nákladů zboží. Nyní je totiž opatření k jejich zvládnutí třeba hradit jindy a z jiných zdrojů a tato diskrepance vytváří dojem, že je ekologie „drahá“.

S pohledem samosprávy seznámila účastníky konference Hana Šišková, radní městské části Praha 7. V roce 2019 tam vyhlásili stav klimatické nouze a podnikají řadu kroků v oblasti environmentální i sociální udržitelnosti, směrem k implementaci OVZ na úřadě i v rámci příspěvkových organizací. Na rozdíl od mnoha jiných zadavatelů postupují „shora“, tedy od rozhodnutí vedení městské části přijmout strategické dokumenty k následnému zavádění těchto myšlenek do každodenní praxe v rámci úřadu, postupnou osvětou, tak aby je vzali zaměstnanci zapojení do nákupů za své.

Ocenění za přínos k rozvoji OVZ v Česku

Během konference se rovněž udělovala ocenění za přínos k rozvoji odpovědného veřejného zadávání v České republice, a sice Dopravnímu podniku hlavního města Prahy, České televizi a statutárnímu městu Děčín. Oceněné organizace začlenily OVZ do svých strategií či vnitřních předpisů a stanovily

si priority, jež v zakázkách sledují. Nejčastěji se jedná o zajištění důstojných pracovních podmínek a dodržování bezpečnosti práce ve veřejných zakázkách, podporu zaměstnávání, férové vztahy v dodavatelském řetězci a důraz na etické a environmentální aspekty nákupů.

S příběhem, jak k odpovědnému veřejnému zadávání dospěla Česká televize, seznámil účastníky konference vedoucí centrálního nákupu Martin Rajman. Prvotním impulzem se v ČR stala nespokojenost s kvalitou plnění, zejména u zakázek na služby. Výraznou veřejnou zakázkou, jejíž důkladná příprava a kreativní, netradiční přístupy přinesly vedle primárně hledané kvality i řadu aspektů spadajících do OVZ (zejm. důstojné pracovní podmínky realizačního týmu, vč. odpovídající mzdy, podporu malých a středních podniků a důraz na environmentální udržitelnost), se stala zakázka na poskytování služeb závodního stravování.

Velkou inspirací pro Dopravní podnik hlavního města Prahy se podle Martina Najmana, vedoucího

oddělení veřejných zakázek, stalo setkání s obdobně zaměřenou organizací Transport for London, kde s odpovědným zadáváním dlouhodobě a systematicky pracují. DPP poté v rychlém sledu rozhodl přijmout Strategii odpovědného veřejného zadávání a následně jej začlenit jako povinnost do směrnice o zadávání veřejných zakázek, a to u vhodných zakázek. Na daném konceptu podnik oceňuje zejména efektivitu, kterou začleňování sociálně i environmentálně udržitelných řešení do veřejných zakázek vnáší. Navíc může docházet i k neočekávaným úsporám, o čemž svědčí třeba zakázka na úklid areálů a dopravních prostředků rozdělena na 16 částí.

Vedoucí oddělení veřejných zakázek z děčínského magistrátu Věra Havlová ukázala, jak město začlenilo podporu znevýhodněných na trhu práce cestou veřejných zakázek do Strategického plánu rozvoje města Děčína 2014–2020 a následně tuto svou prioritu realizovalo v zakázkách na komunální služby. Celkem se jim popsaným způsobem podařilo zaměstnat již 16 osob. Mimo to se zaměřují i na další témata, ať už ekologicky udržitelná řešení, pořádání exkurzí pro žáky škol, či možnosti využití dešťové vody v rámci stavebních zakázek.

ZakázKavárna

Odpolední blok konference nazvaný ZakázKavárna zahájil Leoš Vrzalík, vedoucí udržitelného nakupování Asahi CE & Europe Services, a představil řízení udržitelnosti coby jeden z pilířů firmy pro nákupy. Základ tvoří propracovaný systém cílů udržitelnosti – jak v oblasti environmentální, tak sociální, zahrnující například wellbeing, inkluzi a odpovědný přístup k pití

– přičemž podstatná je i komunikace s dodavateli a vyhodnocení přínosů. Nákupy jsou vedeny snahou o nalezení rovnováhy mezi pomyslnými vrcholy trojúhelníku, tvořenými financemi, technologiemi a udržitelností. Naprosto klíčová je dlouhodobá spolupráce s dodavateli. A téma udržitelnosti láká i kvalitní týmy lidí, kteří se soustředí na nákupy.

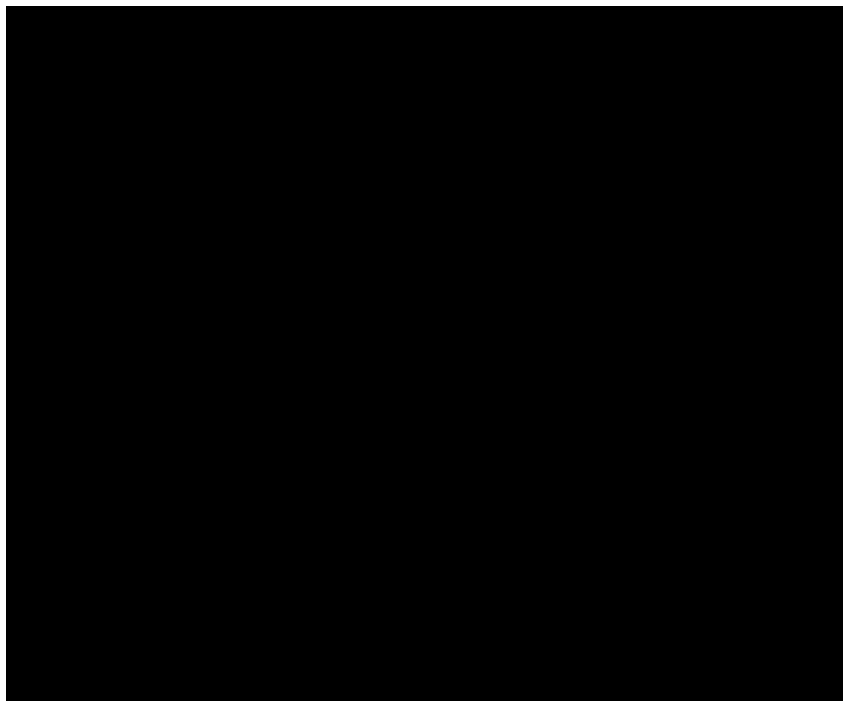
Adéla Havlová, partnerka z Havel & Partners, je přesvědčená, že existují-li vize a směr, je cesta již realizovatelná. Dodavatelé podle ní sociálně odpovědný přístup často implementují sami, i když to po nich zadavatel v zadávací

Poslanec Martin Kolovratník přiblížil na konferenci svou vizi – přenést OVZ z možnosti dané zákonem mezi povinné základní zásady zadávání veřejných zakázek, přičemž by však docházelo k určité korekci na základě zásady přiměřenosti. Doba, kdy se zadávalo pouze na cenu, je podle něj dávno pryč.

mám nabídnout udržitelnější řešení. Významné jsou také dopady veřejných zakázek na regionální úrovni, na místní komunitu, k čemuž může zadavatel přispět – nikoliv zakázanou diskriminací, ale vytvářením prostředí, v němž prostřednictvím veřejných zakázek a obecně svých postupů působí dlouhodobě, smysluplně a dosahuje tím vedle primárního plnění i svých dalších cílů a priorit.

Důsledná komunikace působí také jako prevence námitek a následných sporů

dokumentaci nevyžaduje. Někdy již drobná úprava projektové dokumentace umožní stavebním fir-



Ředitel sekce investiční státního podniku Povodí Vltavy Tomáš Havlíček je otevřený i legislativnímu uchopení povinnosti využívat odpovědné veřejné zadávání. Povodí Vltavy ve společensky odpovědném přístupu k veřejným zakázkám prošlo delším vývojem a využívá řadu aspektů OVZ, od zaměstnávání dlouhodobě nezaměstnaných, ale i osob se záznamem v rejstříku trestů, přes praxe studentů v rámci plnění veřejných zakázek, podporu férových dodavatelských vztahů až po ekologicky šetrné nákupy. Jako první v Česku využili ve veřejných zakázkách transparentní účet, coby nástroj pro podporu malých a středních podniků, respektive férových vztahů v dodavatelském řetězci. Téměř všechny dané aspekty se promítly v zadávacím řízení, které právě probíhá na VD Orlick. Nově plánují využít bonifikaci předčasného dokončení díla při rekonstrukci dvou malých vodních elektráren.

Podle Tomáše Havlíčka, který je rovněž členem zastupitelstva Středočeského kraje a města Kutná Hora, je ve vztahu k zadavate-

lům začínajícím s OVZ – například na úrovni krajů či municipalit – nezbytná politická podpora. Sama o sobě však nestačí: Pro implementaci odpovědného veřejného zadávání je klíčové uvedení jeho principů do každodenní praxe. Velmi zajímavé je zaměřit se na dopady na firmy z regionu, u nichž funguje multiplikační efekt; už jen proto, že jejich zaměstnanci nakupují právě v dané lokalitě. Cesty mohou být různé, nejde o prvoplánové zvý-

hodnění takových firem. V závislosti na předmětu plnění se může jednat například o zohlednění reakční doby či uhlíkové stopy plnění a důležitá je vždy komunikace s trhem.

Pro Martina Hadaše – potažmo Masarykovu univerzitu v Brně, kde působí jako vedoucí odboru veřejných zakázek – je také podstatná komunikace. V současné situaci uvažují, jak budou probíhat setkání typu meet the buyer i předběžné tržní konzultace ve vztahu k jednotlivým zakázkám v online režimu. Podle Hadaše jsou dodavatelé připraveni nabízet přidanou hodnotu v environmentální i sociální oblasti. Zadavatel však musí jasně a srozumitelně sdělovat, o co usiluje, diskutovat s trhem v rámci předběžných tržních konzultací, dát dodavatelům šanci se na jeho požadavky připravit a následně také musí výstupy z veřejných zakázek vyhodnotit.

Další zajímavý postřeh zní, že důsledná komunikace působí i jako určitá prevence námitek a následných sporů. Masarykova univerzita začala také více využívat interní odborníky, s jejichž pomocí lze lépe definovat požadavky na předmět plnění. Takto spolupracovali například s Institutem cirkularity Fakulty sociálních studií při přípravě zakázky na odpadové hospodářství. ▲

SHRNUTÍ

- **Vystupující na konferenci se shodli, že udržitelnost – tedy zaměření na sociální, ekonomické a environmentální dopady – do VZ patří i v době ekonomické krize.**
- **V době pandemie i po ní lze očekávat více sociálních problémů, proto dává smysl se na OVZ zaměřovat a požadovat maximální hodnotu za vynaložené veřejné prostředky.**
- **Krize často organizace přinutí změnit způsoby, jak věci dělají. Proto je tolik důležitá výměna zkušeností a příkladů dobré praxe, jež mohou inspirovat ostatní veřejné zadavatele ke hledání efektivních řešení, jak naplnit své strategické cíle.**
- **Pokud jste neměli možnost se konference zúčastnit a pokud vás některé z témat zaujalo, celý záznam z konference je možné zhlédnout na kanále YouTube projektu SOVZ.**